

CAFER MÜDERRİS SÂDİKÎ'NİN GAVHÛNÎ ROMANININ TAHLİLİ

Nihat DEĞİRMENCİ*

Öz: Cafer Müderris Sâdikî Modern İran Edebiyatının en önemli yazarlarından. Çok sayıda hikâye ve roman yazan Sâdikî Farsçaya tercümelemler de yapmıştır. Gâvhûnî romanı onun önemli eserlerinden biridir. Aynı zamanda filme çekilmiş olan bu roman İsfahanlı bir gencin bunalımlı yaşamından bir kesiti konu edinmektedir. Bu makalede Sâdikî'nin Gâvhûnî romanı tahlil edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Nehir, depresyon, rüya, gerçeklik

ANALYSIS OF CAFER MUDERRIS SÂDİKÎ'S NOVEL; GAVHNNI

Abstract: Cafer Muderris Sadiki is an important writer of Modern Iranian Literature. Sadiqi who wrote many stories and novels, also made translations. His Gâvhûnî novel is one of his important works. At the same time, this novel filmed. It is about the life of a depressed person. In this article, Sadiki's Gâvhûnî novel will be analyzed.

Keywords: River, depression, dream, reality.

Giriş

Cafer Müderris Sâdikî İran'ın İsfahan şehrinde dünyaya gelmiştir. Sâdikî ilk sayısı 1965 yılında yayımlanan olan *Cong-i İsfahan* yazarlarındandır. Bu dergi, *Sedef*, *Areş*, *Firdevsi* dergileri gibi o dönemin üniversiteler dışında yayınlanan ve yenilikçi yazarların çalışmalarına yer veren yayınlardandır.¹ Dergi 1973 yılına kadar yayınlandı. *Cong-i İsfahan* dergisinde hem edebi çalışmalara yer verilmiştir hem de yazarların edebi tartışmalar yapabilecekleri haftalık toplantılar düzenlenmiştir. Derginin yazarları arasında yer alan ve edebi tartışmalara yön veren kişiler arasında İran'ın ünlü roman ve öykü yazarı Hüşeng-i Gulşîrî ile Ebu'l

* Okt., İstanbul Üniversitesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (nihat.degirmenci@istanbul.edu.tr).

¹ Hüzmüz Rahîmiyân, *Edvâr-ı Nesr-i Fârsî*, Tahran, Semt, 1394, s. 282.

Hasan-ı Necefi de yer almaktadır.² Derginin ilk sayısında Gulşîrî'nin bir öyküsü ve bir şiiri yayımlanmıştır.³ Bu derginin yazarları geleneksel anlatım tekniklerinden, kalıplaşmış ifade biçimlerinden kurtulup yeni bir dil ve biçim oluşturmaya çalışmışlardır.⁴

Cafer Müderris Sâdikî genellikle çocukluk dönemi anıları kapsayan ilk hikâyelerini *Beççehâ Bâzî Nemî Konend* (Çocuklar Oyun Oynamıyorlar) adı altında toplayıp 1975 yılında yayımlamıştır. Çok sayıda hikâye ve roman yazar Sâdikî'nin; *Arzuhâl*, *Atın Kellesi*, *Suç Ortağı*, *Sabaha Kadar Uyanığım*, *Cennet ve Cehennem*, *Gâvhûnî* isimli roman ve *On iki Hikâye*, *Caddenin Diğer Tarafı*, *Ayrılış ve Özgürlük*, *Başkalarının Payı* ve *Başka Hikâyeler ve Çocuklar Oyun Oynamıyorlar* adlı öykü kitapları yayımlanmıştır.⁵

Gâvhûnî romanı anlatıcı diliyle anlatılan hatıra formunda bir öykü şeklinde kurgulanmıştır. Romanın anlatıcısı ve kahramanı aynı kişidir. Yazar anlatı boyunca geçmiş zaman kalıbını kullanmıştır. Zaman zaman anlatı arasına diyaloglar yerleştirilmiştir. Romanda olayların örgüsüne bizim tanıklığımız anlatıcının bahsettiği kadar olmaktadır. Gördüğü bir rüyayı anlatarak romana başlayan yazar genellikle zaman diliminde geçmiş ve geleceğe sıçramalar yaparak olayları anlatır. Olaylar zaman dilimi takip edilerek anlatılmadığı gibi rüya ve gerçeklik de iç içe hikâye edilmiştir.

Roman adını İsfahan'dan geçen nehrin son bulduğu bir bataklıktan almaktadır. Günün yirmi dört saatlik birim sayısını hatırlatırcasına roman yirmi dört bölümden oluşmaktadır. İlk bakışta bölüm sayısının rastlantısal olduğu düşünülebilir ama anlatıcının birinci bölümde anlattığı rüyayı gördüğünde de yirmi dört yaşında olduğu dikkate alınca yazarın bölüm sayısı ve yaşı özellikle yirmi dört olarak seçtiği çıkarımında bulunabiliriz.

Olayların akışı ilk rüyayı gördüğü andan geçmişe doğru geçişler ile çocukluk zamanından hatıraları anma şeklinde anlatılır. Olay örgüsü doğrusal olarak ilerlemese de asıl öykü babasının ölümünden yani ilk bölümde anlatılan rüyadan bir yıl öncesinden başlar ve son bölümde tekrar aynı zamana dönerek yine rüya anlatımı şeklinde son bulur.

² Hasan-i Mîr Âbidîni, *Sad Sât-i Dâstân Nivîsî der Irân*, çev. Hicabi Kırılancık, Ankara, Nüsha, 2002, c. II, s. 214.

³ *Cong-i İsfahan*, İsfahan, îmâ, 1979 (ikinci baskı), s. 20, 57.

⁴ *A.e.* s. 249.

⁵ <http://www.karaketab.com/blog/371-کتاب-های-جعفر-مدرس-صادقی>

Romanın öyküsü kısaca şöyledir; Çocukluk dönemini İsfahan'da geçiren İsfahanlı bir genç (24 yaşında erkek) son beş yıldır Tahran'da bir bekâr evinde yaşamaktadır. Bir yıl önce babasının ölüm haberini alınca Tahran'dan İsfahan'a dönmüş ve halasının kızıyla evlenmiştir. Bu olayların etkisiyle bunalımlı ruh hali daha da derinleşen anlatıcı rüyalarında babasını görmeye başlar. İsfahan'da bunalan genç Tahran'a döner ve bir süre sonra eşinden boşanır. Rüyaları devam etmektedir. Hikâye ilk gördüğü rüya zamanına ulaşır ve yine görülen rüya şeklinde sona erer.

Rüya ve Uyanıklık; Hayal ve Gerçek

Bir rüyanın anlatımı ile başlar roman; babası, ilkokul öğretmeni Gülçin ve diğer bir kaç kişi ile nehirden yüzmektedirler. Kitabın ilk bölümünde bu ayrıntılı olarak anlatılır fakat ikinci bölümde bunun bir rüya olduğunu anlaşılmaktadır. Anlatıcı ilk bölümde anlatılanın rüya ya da gerçek olduğuna ilişkin bir işaret vermez.

Romanda rüya ve uyanıklık halleri gerçeklik ve hayalin birer sembolüdür. Başlangıçta anlatıcı rüyasının gerçek yaşamına zarar verebileceğinin farkındadır. Rüyadan uyanma becerisine sahiptir ve nasıl uyanacağını bilmektedir. Hayal dünyasının gerçekliğe zarar vermesine izin vermeyen kahramanımızın durumunu yazar su ve altını ıslatma sembolleriyle açıklar. Yani altını ıslatma olayını hayalde görülen su sembolize etmektedir. Rüyasında su görünce, altını ıslatmamak için hemen uyanır.

*“Ne zaman rüyada su görsem (su rüyası) uykudayken beni korku kaplıyordu ve uyanmaya çalışıyordum, uyanmak için aşağı-yukarı sıçırıyordum. Uyanıyordum, neredeyse altını ıslatmak üzere olduğumu görüyordum.”*⁶

Bunalımının farkındadır ve henüz bunalımın yaşamını etkilemesinin önüne geçme gücüne sahiptir.

Babası öldükten sonra evlenir, eşi ve eşinin kardeşiyle birlikte babasının dükkânını, eskiden olduğu gibi terzi olarak değil de, tuhafiyeci olarak açarlar. Dükkân nehirden uzak olmasına rağmen babasını hatırası için dükkâna nehrin adını (*Zayende Rud*) koyarlar. Dükkânın eşyaları ve vitrini değişmesine rağmen babasını hatırlattığı için oraya gitmek istemez ve nadiren uğrar.

⁶ Cafer Muderris Sâdıkî, *Gâvhânî*, Tahran, Neşr-i Merkez, 1370, s. 8.

Babasının hayalini dükkânın içinde ve dışında hisseder. Anlatıcı bu durumu anlatırken ölen bir kişinin hissedilmesi şeklinde anlatır. Babasının öldüğünün farkındadır. Sadece onu düşünmektedir ve bu düşünce çok güçlü bir şekilde onu sarmaktadır.

*“Kapıdan ve duvardan onun anıları yağıyordu. Onun kokusu hem dükkânın içinde hem de dışında her yere yayılıyordu.”*⁷

Bu düşünce zamanla şiddetlenir ve iş öyle bir noktaya varır ki artık babasından ölen bir kişi değil de gerçekte var olan bir kişilik olarak bahseder. Onun öldüğünün farkındadır ama sanki yaşıyor ve yaşayan kişiler ile ilişkileri varmış gibi anlatır.

*“Babam mağazanın içindeydi sadece o solmuş, yıpranmış, çürümüş eski masası eksikti.....hoşgörülü bir insandı sağ iken anneme karşı şimdi ölü iken gelinine karşı hoşgörülü davranıyordu; ona kahkaha ile gülmüyordu.”*⁸

Hayal ve gerçekliğini birbirine karıştırdığı en belirgin bölüm on yedinci bölümdür. Bu bölümde artık hayal gerçekliğe karışır ve romanın ana karakteri olan anlatıcı bu ayrımın farkında değildir. Anlatıcı, anlatırken bile bu durumu iç içe geçmiş olarak anlatır. Sanki hâlâ farkında değildir; *“...her şeyden kötüsü nehirdi. Nehirden uzaklaştığını bildiğim caddelerden geçiyordum ama nehre ulaşıyordum. Bazen başka bir nehir olduğunu düşünüyordum.”*⁹ Oysa İsfahan’da başka bir nehir yoktu. Anlatıcının gördüğü şeyin gerçek olma ihtimali yoktur ama hiç tereddütsüz bir şekilde durumu gerçekmiş gibi anlatmaktadır. Devamında ise gördüğünü rüyadan sonra uyanıp mağazaya gittiğinde babasını, eşini ve eşinin erkek kardeşini gördüğünü söyler oysa babası öleli aylar olmuştur. Onun için gerçeklik ve hayal karışmıştır ve bunun farkında bile değildir. Bunun farkında olmayan sadece öyküdeki anlatıcı değildir. Öykünün anlatıcısı da olayı sanki gerçekmiş gibi aktarmaktadır. *“...babam gülümsedi ve elimi sıkmak için tezgâhun üzerine eğildi. Ama ben ona ilgi göstermeyip eşimin yanına gittim”*¹⁰

Romanı anlatacak olan figür romanın en önemli unsurlarından biridir. Kurmaca metinler hikâyeye edilen kurgular olduğu için doğal olarak bir anlatıcıya ihtiyaç vardır. Romanlarda bu anlatıcı genel olarak üçüncü tekil kişi (o), birinci tekil kişi (ben) ya da ikinci çoğul kişi (siz) olmaktadır.¹¹ İkinci çoğul kişi çok fazla kulla-

⁷ A.e, s. 45.

⁸ A.e, s. 45.

⁹ A.e, s. 75, 76.

¹⁰ A.e, s. 78.

¹¹ Mehmet Tekin, *Roman Sanatı*, İstanbul, Ötüken, 2017, s. 30.

nılmamaktadır. Ayrıca anlatıcı ve kurmaca metin arasındaki diğer bir ilişki biçimi ise anlatıcının metnin içinde olup olmama meselesidir. Buna göre eğer anlatıcı kurmaca metnin dışında biri ise bu yazardır ve yazar ya ilahi bir rolde tüm olayları bilen olarak olayları anlatır veya olayları dışarıdan bir gözlemci olarak anlatır.¹² Diğer durumda ise anlatıcı metnin içindedir ve olayların akışına eşlik eden onları yaşayan biri olarak anlatır. Bu durumda anlatıcı romanın başkarakteri ve yardımcı karakterlerinden biri olabilir. Romanın “iç gerçekliği” yazarın kendisini anlatıcının yerine koyup metnin arasına girmemesi ile güçlenir.¹³

Anlatıcı olarak birinci tekil kişiyi (ben) tercih eden romanlarda anlatıcı ve anlatılan kişi aynı kişidir. Dolayısıyla bu figür tüm olayları bilen *yaratıcı* karakterde değildir. Okurun olayları tanıklığı da onunla koşut olarak devam eder. Onun görmediği, bilmediği şeyleri okuyucu da bilemez ve göremez. Bu yönüyle üçüncü teki kişi (o) anlatıcısına göre kısıtlı bir potansiyele sahip olduğu düşünülebilir.¹⁴

Gâvhûnî romanında anlatıcı olarak birinci tekil kişi kullanılmıştır. Bu kişi aynı zamanda romanın başkarakteridir. Yazar anlatı arasına girmez ve olaylar anlatıcının gözüyle bir çeşit otobiyografi olarak anlatılır. Anlatıcının dilinden aktarılan olaylar çizgisel olarak ilerlemez. Öykü aslında beş günlük bir süreyi kapsamaktadır. Romanın diğer bölümleri bu beş günlük süre boyunca yazılan hatıralardan oluşmaktadır. Roman rüya ile başlar beş gün sonra görülen bir rüya ile biter.

Rüyaları gerçek yaşamını öylesine etkiler ki; rüyasında babası ona öğüt verir, eşiyile iyi geçinmesini ve ona iyi davranmasını tavsiye eder. Eğer bilmediği bir şey varsa söylemesini ister. Bu rüyadan uyanan anlatıcı doğruca mağazaya gider ve “niçin yaşlı adama (yani ölmüş olan babasına) şikâyet ediyorsun” diyerek eşini suçlar. Eşi durumu anlamaz ve “hangi yaşlı adam” der. Anlatıcının dışındaki kişiler onun durumunun farkında değildirler.

Oysa daha önce yanılsamalarının farkındadır. Gerçeklikle uyuşmayan yanılsamaları bilinçli olarak değerlendirebilmektedir. Yani anlatıcı rüya ve uyanıklık halinin birbirine karıştığı farkındadır. Nehir kenarında kayıkları gördüğü anı anlatırken önce rüya sandığını fakat sonradan gerçek olduğunun farkına vardığını anlatır:

¹² Mustafa Sözen, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi* “Anlatı Mesafesi-Anlatı Perspektifi Kavramları, Sinematografik Anlatı Ve Örnek Çözümlemeler”, Cilt 4, Sayı 8, 2008, s. 128.

¹³ Selçuk Çıkkla, *Hece Dergisi*, “Romanda Kurmaca ve Gerçeklik”, yıl.6, sayı.65-67, 2002, s. 12.

¹⁴ Mehmet Tekin, *a.g.e.*, s. 47.

“Rüya gördüğümü düşündüm önce çünkü son zamanlarda çok rüya görüyordum. Fakat eve gidince eşimin kardeşine sordum, o görmemiştifakat duymuştu.”¹⁵

Yazar *Gâvhûnî* romanından sonra psikolojik roman tarzında yazmaya devam eder. Bu türden yazdığı romanlardan olan Şerik-i *Corm* (Suç Ortağı) adlı romanında da Sâdikî insan psikolojindeki *disosiyasyonu* (çözülme) başarılı bir şekilde işler. Bu romanda yazar çoklu kişilik bozukluğuna yakalanmış bir kişinin yaşamını anlatır. Çoklu kişilik bozukluğu yaşayan kişilerde *ev sahibi kişilik* genel olarak diğer alter kişiliklerden habersizdir.¹⁶ Bu romanda da olay örgüsü başlangıçta bu şekilde aktarılır. Romanın son bölümlerine kadar iki arkadaşın başından geçen maceralar şeklinde anlatılır. Son bölümlerde ise olay örgüsü aniden değişir ve iki arkadaşın aslında tek kişi olduğu ve aynı kişinin *alter kişilikleri* olduğu anlaşılır. Roman bu alter kişiliklerden *ev sahibi* olan kişilik etrafında gelişmektedir.¹⁷ Bu romanda anlatıcı ev sahibi olan kişiliktir, bu kişilik aynı zamanda romanın başkarakteridir.

Kahramanın yaşamında önemli bir yeri olmayan Gülçin’i bulmaya çalışması da rüyalarının, gerçekliği etkilemeye başladığını göstermektedir. Hayatının doğal seyrinde Gülçin yer almamaktadır fakat rüyalarına girmektedir. “*On yıldır Gülçin’i görmemiştim... Sonraları Tahran’a geldiğimde onu düşünmemiştim bile.*”¹⁸ Rüyaları uyanıklık halini etkileyen olaylardır artık. On dördüncü bölümde nehirde babası ve Gülçin ile kayıkla bataklığa doğru ilerleyişlerini gördüğü rüyada suya dalıyor, uyanıp başını mobilyalara çarpıyor. Ayrıca rüyada Gülçin’i gördüğü için o anda ne yaptığını kendisini hatırlayıp hatırlamadığını öğrenmek için onu aramaya koyuluyor. Hatta rüyada göz kapakları kımıldamayan Gülçin’in gerçekte göz kapaklarının hareket edip etmediğini merak eder. Aynı zamanda rüyadayken rüyada olduğunun farkındadır. “*Kendimi uyandırmak için bataklığa atlıyordum*”¹⁹

Gülçin’in bu kadar önemli olmasının nedeni onun uyumaya, hayale izin vermemesidir. Derslerine girdiği zamanı anlatırken Gülçin’in yumuşak tabiatlı ve

¹⁵ *A.e.*, s. 56.

¹⁶ Frank W.Putnam, *Diagnosis and Treatment of Multiple Personality Disorder*, çev. Mustafa Topal, İstanbul, 2012, s.153.

¹⁷ Cafer Muderris Sâdikî, *Şerik-i Corm*, Tahran, Neşr-i Merkez, 1393.

¹⁸ Sâdikî, *Gâvhûnî*, s. 68.

¹⁹ *A.e.*, s. 66.

uyumlu kişiliğinden bahseder ama “*Gülçin uyumaya ve hayal görmeye izin vermez*”²⁰ uyuyakaldığı zamanlarda onu cezalandırır.

Her ne kadar ruhsal durumundaki değişiklik babasının ölmesi ile başlamamış ise de babasının ölümü ile yaşama ait tüm isteklere karşı kayıtsız hale gelmiştir. Tahran’a döndüğünde eşinden boşanması için mektup yazan halasının kocasının yazdıkları üzerine babasını hatırlar ve “.....şimdi babam ölmüştü ve hiç bir isteğim yoktu”²¹ diye kendi kendine düşünür.

Okuyucudaki zaman algısı anlatıcının sık sık yaptığı geriye dönme ve ileri sıçramaları ile çoğu zaman karışır. Zamanı tahmin etmek için dikkatli okuma yapmak ve önceki ve sonraki bölümlere de bakmak gerekir. Genellikle zaman bildiren ifadelerin işaret ettiği zaman dilimini tahmin etmek de güçtür. Örneğin on birinci bölümde mahalleyi sokaklarını ve eski duvarları anlatırken “*on, on iki yıl önce*” der²², ama hangi zamandan on, on iki yıl önce olduğu kesin değil çünkü bu ifadeden önce, hem evlendikten sonra yani babasının ölümünden sonraki bir zamanı anlatmakta hem de babası sağken ve kendisinin İsfahan’dan ayrılıp Tahran’a gittiği bir zamanı anlatmaktadır. Bu zamanlar arasında yaklaşık dört beş yıl zaman vardır. Bu zamanların hangisinden on, on iki yıl önceyi kastettiği tam olarak anlaşılmaz.

İlk bölümde gördüğü rüyadan sonra rüyalarını ve hatırladıklarını yazmaya karar verir, beş gün boyunca uyanık kalır ve yazar. Bu olayların babasının ölüm yıldönümünde meydana geldiğini yirminci bölümde anlıyoruz. Uzun süre uyanık kaldığından bunalmıştır.

Rüyada olan anlatıcı kendisini uyanık sanmaktadır. Anlatıcı rüyasında babasını Tahran’daki evlerinde görür ama uyanık olduğunu düşünür. Rüyada olmadığını hayal gördüğünü sandığı için bu durumdan çıkmaya çalışır ama girişimleri sonuçsuz kalır. Babasından ışığı yakmasını ister böylece karaltı şeklinde görülenin babası değil bir başkası olduğu anlaşılacaktır. Bunu tersine ışık yanınca mutfakta beliren kişinin babası olduğu anlaşılır. Rüyanın devamında babasıyla odaya girdiklerinde ev arkadaşlarından babasını görüp görmediklerini sorar. Hala rüyada olmadığını düşünmektedir. Onlar babasının altı günden beri evlerinde olduğunu söylerler. Bu tam da anlatıcının rüyalarını ve hatırladıklarını yazmaya karar verdiği zamandır.

²⁰ *A.e.*, s. 68, 69.

²¹ *A.e.*, s. 66.

²² *A.e.*, s. 50.

Bu rüyaya ait aktarımlar romanın sonuna kadar devam eder. Fakat anlatıcı rüya gördüğünün farkında değildir. Hayal gördüğünü düşünmektedir. Rüyanın içine gerçeklik de karışır babası ondan eşiyile barışmasını ister ama o bunu istemediğini bildirir. Rüyada babasının söylediğine göre İsfahan'a dönme kararı almışlar ama anlatıcının bundan haberi yoktur. Arkadaşıyla yazdıkları şeyler hakkında da konuşurlar.

Gözlerini kapatır uyumaya ve rüya görmeye çalışır. Böylece rüya içinde rüyaya dalacak ve ikinci rüyadan uyandıktan sonra ilk rüyadan da uyanacaktır. Fakat başaramaz. Gözlerini açtığı anda babasını görür karşısında. Babasına sorar “*Doğru söyle; Yaşıyor musun?*” babası cevap verir; “*Gel kontrol et*”²³.

Bu rüyada diğer rüyalarından farklı olarak anlatıcı hem rüyada olduğunu kabullenmez hem de rüyadan uyanmanın bir yolunu bulamaz. Daha önceki rüyalarda suya dalmak vs. gibi hareketlerle rüyadan uyanan anlatıcı bu rüyadan uyanamaz.

Rüyada sanki bilinçli hali devam etmektedir. Dışarıya çıktıkları zamanı anlatan anlatıcı “*Eğer rüyada olsaydım, şimdi dışarıya çıktığımız için sabahın bu soğuk havasından uyanırdım. Hava çok soğuktu, sabah güneşi çok keskindi ama uyanmadım*”²⁴ Bunu söyleyenin kim olduğu aslında belli değildir. Anlatıcı olduğu kesin ama hangi anlatıcı; rüyadaki anlatıcı mı? Yoksa rüyadaki anlatıcıyı ve romanı anlatan anlatıcı mı? Madem uyanmadım öyleyse uykuda değilim. Uykuda olsaydım uyanırdım. Anlatıcı artık içinde bulunduğu durumun rüya değil de gerçek olduğunu düşünür. Bundan sonraki anlatımda artık bulunduğu durum hakkında tereddüt etmeden yani uyanık olduğunu düşünerek anlatır. Rüyada doğru işlemeyen bir bilinci vardır. Yanılsamalar gerçekliğe baskın gelmiştir.

Gerçeklikle uyuşmayan tek şeyin babasının varlığı olduğunu düşünür ve bu durumdan kurtulmak amacıyla rüyada su kenarına araç ile giderken babasını görmemek için bir süre ona bakmamayı dener. Ama babasıyla taksi şoförü olan kitapçının müdürünü tanıştırdığında onun bu durumu normal karşılamasını garip bulmaz. Oysa gerçekte müdür babasının öldüğünü bilmektedir.

²³ A.e, s. 101.

²⁴ A.e, s. 102.

Adı Olmayan Kişi

Kahramanın adı roman boyunca hiç anılmaz, hatta nehir kenarında Gülçin ile karşılaştıklarında Gülçin, Gülçin'i aramak için okula gittiğinde okuldaki görevli ona adını sorar ama yazar yine anlatıcının adını anmaz;

“Gülçin başını eğdi ve sordu “adın ne küçük bey?”

-Adımı ve soyadımı söyledim”²⁵

“Aa? Öyleyse siz buranın eski öğrencisisiniz? İsminiz nedir?”

-Adımı ve soyadımı söyledim”²⁶

Sadece adımı ve soyadımı söyledim der, fakat adının ve soyadının ne olduğunu söylemez. Yalnızca kendisinin değil romandaki kişilerden çoğunun adı yoktur. Ne anne ve babasının ne de halası, halasının eşi ve çocuklarının adı romanda geçmez.

Babasının Kaderini Yaşayan Evlat

Anlatıcı abasının kaderini yaşar. Eşinin ailesi yani halası ve halasının eşi babasının dükkânı işletmesi şartıyla kızlarıyla evlenmesine razı olurlar.

“Halamdan ve eşinden kızlarını resmen istedim. Önce tereddüt ettiler (çünkü işsizdim ve hiçbir şeyim yoktu), sonra babamın dükkânını açıp işe başlamam şartıyla evliliğe onay verdiler”²⁷

Annesi de kendi ailesini babasından üstün görüyordu. Babasını ve yaşadığı çevreyi küçümsüyor fakat o zamanlar babasının işleri oldukça iyi olduğu için onunla evlenmişti;

“Çocukluğumda bir zamanlar babamın şehrin en iyi terzisi olduğunu duymuştum. Ama ne zaman bilmiyorum. Belki annemin onunla evlendiği zaman, bizzat annesi söylüyordu; onunla müşterilerinin çokluğu ve şehrin en iyi terzisi olduğu için evlenmişti, kendisi için değil. Babama ait olup da annemin sevdiği hiçbir şey yoktu. Onun her şeyinden nefret ediyordu... Annem kendisini şehrin ileri gelen ailelerinden birinin ferdi olarak nitelendiriyordu.”²⁸

²⁵ A.e, s. 21.

²⁶ A.e, s. 71.

²⁷ A.e, s. 40, 41.

²⁸ A.e, s. 16.

Sonuç

Cafer Müderris Sâdikî, Abbas Marûfî ile beraber modern İran edebiyatında psikanalitik romanın önemli temsilcilerinden sayılmaktadır.²⁹ Hikâyelerinin çoğu realist bir şekilde başlar ve giderek gizemli ve hayalî bir ortama geçiş yapar. Kâbus, rüya, hayal ve gerçeklik iç içe anlatılır.³⁰

Bu romanında da yazar bunalımda olan birinin yaşamını anlatmaktadır. Anlatıcının psikolojik durumu rüya ve uyanıklık hali şeklinde anlatılır.

Anlatıcının bunalımı birçok önemli olay anlatırken de görülür. Eşiyle boşanmalarını bir cümle içinde önemsiz bir olaymış gibi bildirir. Hatta “boşanma gerçekleşti”³¹ diyerek sanki olay onlarla ilgili değilmiş gibi anlatır.

İlk rüyada anlatıldığı gibi rüya görüyor ama rüyada olduğunun ve rüyadan nasıl çıkacağına farkındadır.

Bunalımlı hali uyanıklık halinde de benzer şekilde devam eder. Yani uyanıktır ama rüya gördüğünü sanmaktadır fakat bu durumdan çıkmayı başarır. Böyle bir dönemde nehir kıyısında dolaşırken önce bunun bir hayal olduğunu düşünür fakat sonra gerçekliğini araştırır ve gerçek olduğunu varır.

Bunalımı derinleştğinde gördüğü rüyalar gerçek yaşamını etkilemeye başlar. Babasını rüyada gördükten sonra uyandığında, babasına şikâyet ettiği için eşini suçlar. Bu aşamada artık gördüğü hayallerin gerçek olduğunu düşünür. Babasının gerçekten dükkânda olduğunu sandığından gerçek ve hayal birbirine karışır.

Son durumda ve son rüyalarında artık anlatıcı rüyada olduğunun farkında değildir. Bunalımlı durum kendisini tamamen kuşatmıştır. Rüyadadır ama uyanık olduğunu sanmaktadır. Rüya gerçeğin yerine geçmiştir. Bu aşamada artık rüyadan uyanmayı da başaramaz. Artık sadece yanlısamları vardır.

Romanda babası ve İsfahan’da bulunan Zayende Rûd nehri arasında benzetme yapılmıştır. Nehir bir zamanlar coşkun bir şekilde akmakta suları nehir yatağından dışarı taşmaktaydı fakat şimdi suları oldukça azalmış derinliği olmayan neredeyse kuruyan bir nehirdir. Babası da bir zamanlar işleri çok iyi olan meşhur bir terzidir ve terzi dükkânı çok yoğundur. Fakat sonradan artık kimsenin uğramadığı bir dükkâna dönüşmüştür.³²

²⁹ Hürâ Yaverî, “Dâstân-ı Bolend (Român)” *Edebiyât-ı Dâstânî der İrân Zemîn*, Tahran, Emîr- Kebîr, 1373, s. 78.

³⁰ Hasan-i Mîr Abidîni, *Heştâd Sâl-e Dâstân-e Kûtâh-e İrân*, Tahran, Hürşîd, 1392 s. 223.

³¹ Sâdikî, *Gâvhûnî*, s. 85.

³² *A.e.*, s. 56, 57.

Akıp giden nehir aynı zamanda yaşamın sembolüdür. Fakat bir bataklığa doğru akması ve orada son bulması ile nehir suyunun neredeyse kuruyacak kadar azalmış olması yaşama olan bunalımlı bakışı göstermektedir. Romanın sonunda görülen rüyada anlatıcı nehrin ıslaklığından, sıcaklığından, derinliğinden rahatsız olmamaktadır. Bu durum onun bunalımlarından kurtulduğunun göstergesi olarak yorumlanabilir.

SUMMARY**ANALYSIS OF CAFER MUDERRIS SÂDIKÎ'S NOVEL;
GAVHNNI****Nihat DEĞİRMENÇİ***

A young man who spent his childhood in Isfahan has been living in a in Tehran for five years. She returned to Isfahan from Tehran with the news of her father's death a year ago and married aunt's daughter. With the influence events and the depressed mood he starts to see his father in the dreams. He returns from Isfahan to Tehran and divorces from his wife after a while. The dreams are ongoing. The story reaches its first dream time and ends in the form of a dream.

Events are explained in the language of a narrator. In this novel, the author describes the life of someone who is depressed. The narrator's psychological state is described as dream and awake state. We can see narrator's depression when he tells many important events. When he divorces his wife his description is as if it were a trivial thing "divorce has taken" he says, as if the event is not related to them.

The depressed state continues in a similar manner in the awake state. When he becomes deeply depressed, dreams start to affect his real life. When he wakes up after seeing his father in a dream, he blames his wife for complaining to his father. He thinks the dreams are real. The truth and the imagination are confused because he thinks his father is really in the shop. In the last case and in his last dreams he is no longer aware that the narrator is a dreamer. The depressed situation has completely surrounded him. He's dreaming, but he thinks he's awake. The dream has replaced reality. At this stage he can no longer wake up from the dream.

* Lecturer, Istanbul University, Eastern Languages and Literatures, Persian Language and Literature Department (nihat.degirmenci@istanbul.edu.tr).

KAYNAKÇA

- Cafer Muderris Sâdıkî, **Gâvhûnî**, Tahran, Neşr-i Merkez, 1370 (1992)
 , Şerîk-i **Corm**, Tahran, Neşr-i Merkez, 1393 (2015)
Cong-i İsfahan, İsfahan, îmâ, 1979 (ikinci baskı)
 Frank W.Putnam, **Diagnosis and Treatment of Multiple Personality Disorder** (Çoklu Kişilik Bozukluğu; Teşhis ve Tedâvi), çev. Mustafa Topal, İstanbul, 2012
 Hûrâ Yaveri, “Dâstân-ı Bolend (Român)” **Edebîyât-ı Dâstânî der Îrân Zemîn**, Tahran, Emîr-î Kebîr, 1373 (1995)
 Hürmüz Rahîmiyân, **Edvâr-ı Nesr Fârsî**, Tahran, Semt, 1394 (2016)
 Hasan-i Mîr Âbidînî, **Sâd Sâl-i Dâstân Nivîsî der Îrân** (İran Öykü ve Romanının Yüz Yılı), çev. Hicabi Kırlangıç, Ankara, Nüşa, 2002
 , **Heştâd Sâl-e Dâstân-e Kûtâh-e İran** (İran Öyküsünün Seksen Yılı), Tahran, Hürşîd, 1392 (2014)
 Mehmet Tekin, **Roman Sanatı**, İstanbul, Ötüken, 2017
 Mustafa Sözen, **ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi** “Anlatı Mesafesi-Anlatı Perspektifi Kavramları, Sinematografik Anlatı Ve Örnek Çözümlenmeler”, Cilt 4, Sayı 8, 2008
 Selçuk Çıkla, **Hece Dergisi**, “Romanda Kurmaca ve Gerçeklik”, yıl.6, sayı.65-67, 2002
<http://www.karaketab.com/blog/371-کتاب-های-جعفر-مدرس-صادقی-371>